

חק לישראל – פרשת וזאת הברכה יום ד'

תורה – דברים פרק לג'

(טז) וממגד ארץ ומלאה ורצון שכני סנה תבואתה לראש יוסף ולקדקד נזיר אחיו: (טז) וממגד ארץ ומלאה ורצון שכני סנה תבואתה לראש יוסף ולקדקד נזיר אחיו: (טז) ומטוב ארעא ומלאה ורעי לה דשכנתה בשמיא ועל משה אתגלי באסנא יתן כל אליו לרישא דיוסף ולגברא פרישא דאחיה:

(יז) בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו בהם עמים ינגח יחדו אפסי ארץ והם רבבות אפרים והם אלפי מנשה: (יז) בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו בהם עמים ינגח יחדו אפסי ארץ והם רבבות אפרים והם אלפי מנשה: (יז) רבא דבנהוי זיוא לה וגבורו דאתעבידא לה מקדם דתוקפא ורומא דילה בגברתה עממיא יקטל פחדא עד סיפי ארעא ואנון דבוקא דבית אפרים ואנון אלפיא דבית מנשה:

(יח) ולזבולן אמר שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך: (יח) ולזבולן אמר שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך: (יח) ולזבולן אמר חדי זבולן במפקד לאגחא קרבא על בעלי דבבא ויששכר במהבד למעבד זמני מועדיא בירושלם:

(יט) עמים הר יקראו שם יזבחיו זבחי צדק כי שפע ימים יינקו ושפני טמוני חול: (יט) עמים הר יקראו שם יזבחיו זבחי צדק כי שפע ימים יינקו ושפני טמוני חול: (יט) שבטיא דישראל לטור בית מקדשא יתבגשו תמן יבסו נכסת קודשין לרעוא ארי נכסי עממיא ייכלון וסימא דמטמרא בחלא מתגליא להון:

(כ) ולגד אמר ברוד מרחיב גד כלביא שכן וטרף זרוע אף קדקד: (כ) ולגד אמר ברוד מרחיב גד כלביא שכן וטרף זרוע אף קדקד: (כ) ולגד אמר שרי ייקטול שלטוניו עם מלכיו:

(כא) וירא ראשית לו כי שם חלקת מחקק ספון ויתא ראשי עם צדקת יהוה עשה ומשפטיו עם ישראל: (כא) וירא ראשית לו כי שם חלקת מחקק ספון ויתא ראשי עם צדקת יהוה עשה ומשפטיו עם ישראל: (כא) ואתקבל בקדמתא דילה ארי תמן באחסנתה משה ספרא רבא דישראל קביר והוא נפק ועל בריש עמא זבון קדם יי עבד ודיניהו עם ישראל:

רש"י

קרני ראם: אפסי ארץ – שלשים ואחד מלכים אפשר שכולם מא"י היו אלא אין כך כל מלך ושלטון שלא קנה לו פלטרוין ואחוזת ברא"י שחשבה לכולם היא שנאמר נחלת כזי לבאות גוים: והם רבבות אפרים – אותם המנוגחים הם הרבבות שהרג יהושע צבא מאפרים: והם אלפי מנשה הם האלפים שהרג גדעון במדין שנאמר וזבח ולמונע בקרקר וגו': (יח) ולזבולן אמר – אלו ה' שבטים שברך באחרונה זבולן גד ודן ונפתלי ואשר כפל שמותיהם לחזקם ולהגדירם לפי שהיו חלשים שכל השבטים הם הם שהוליד יוסף לפני פרעה שנאמר ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים לפי שנראים חלשים ולא ישים אותם

(טז) ורצון שכני סנה – כמו שוכן סנה ותהא ארצו מזכרת מרצונו ונחת רוח של הקב"ה הנגלה עלי תחלה בסנה: רצון – נחת רוח ופיוס וכן כל רצון שמזכרא. תבואתה – ברכה זו לראש יוסף:

נזיר אחיו – שהופרש מאחיו במכירתו: (יז) בכור שורו – יש בכור שהוא לשון גדולה ומלכות שנאמר אף אני בכור אתנהו וכן בני בכורי ישראל. בכור – מלך היוצא ממנו והוא יהושע: שורו – שכחו קשה כשור לכבוש כמה מלכים: הדר לו – נתון לו שנאמר ונתתה מהודך עליו: וקרני ראם קרניו – שור כחו קשה ואין קרניו נאות אצל ראם קרניו נאות ואין כחו קשה נתן ליהושע כחו של שור ויפוי

חק לישראל – פרשת וזאת הברכה יום ד'

ונטענערנו עד כאן נלך עד ירושלים ונראה מה יראה של אומה זו ומה מעשיה והם רואים כל ישראל עובדים לאלוה אחד ואוכלים מאכל אחד לפי שהעובדי כוכבים אלוהו של זה לא כאלוהו של זה ומאכלו של זה לא כמאכלו של זה ומתגייירין שם שנאמר שם יזבחו זבחי לדק: כי שפע ימים יינקו – זבולון ויששכר הים נותן להם ממון בשפע:

(כ) צרוך מרחיב גד – מלמד שהיה תחומו של גד מרחיב והולך כלפי מזרח: כלביא שכן – לפי שהיה סמוך לספר לפיכך נמשל כאריות שכל הסמוכים לספר לריכים להיות גבורים: וטרף זרוע אף קדקד – הרגויהם היו ניכרין חותכים הראש עם הזרוע במכה אחת:

(כא) וירא ראשית לו – ראה ליטול לו חלק בצרף סיחון ועוג שהיא ראשית כבוש הארץ: כי שם חלקת – כי ידע אשר שם נחלתו חלקת שדה קבורת מחוקק והוא משה: ספון – אותה חלקה ספונה וטמונה מכל זריה שנאמר ולא ידע איש את קבורתו: ויתא – גד: ראשי עם – הם היו הולכים לפני החלוץ בכבוש הארץ לפי שהיו גבורים וכה"ל חלוצים תעברו לפני אחיכם וגו': דקת ה' עשה – שהאמינו דבריהם ושמרו הצטחהם לעבור את הירדן עד שכבשו וחלקו. ד"ל ויתא משה ראשי עם דקת ה' עשה על משה אמור:

לו שרי מלחמתו: שמה זבולון בצאתך ויששכר באהליך – זבולון ויששכר עשו שותפות זבולון לחוף ימים ישכון ויואל לפרקמטיא בספינות ומשתכר ונותן לחוד פיו של יששכר והם יושבים ועוסקים בתורה לפיכך הקדים זבולון ליששכר שתורתו של יששכר ע"י זבולון היתה: שמה זבולון בצאתך – הללך בצאתך לסחורה: ויששכר – הללך בשיבת אהליך לתורה לישב ולעבר שנים ולקבוע חדשים כמו שנאמר ומזני יששכר יודעי בינה לעתים ראשיהם מאתים ראשי סנהדרין היו עוסקים בכך. ועל פי קביעת עתיהם ועיבוריהם:

(יט) עמים – של שבטי ישראל: הר יקראו – להר הגמוריה יאספו. כל אסיפה ע"י קריאה היא ושם יזבחו זבולון ויששכר ויהא להם פנאי ימים יינקו – יששכר וזבולון ויהא להם פנאי לעסוק בתורה: ושפוני טמוני חול – כסוי טמוני חול טרית וחלזון וזכוכית לבנה היוצאים מן הים ומן החול ובחלקו של יששכר וזבולון היה כמ"ס במסכת מגילה זבולון עם חרף נפשו למות משום דנפתלי על מרומי שדה והיה מתרעם זבולון על חלקו לאחי נתן שדות וכרמים וכו': ושפוני – לשון כסוי כמו שנאמר ויספון את הבית. וספון בארז ותרגומו ומטלל זכוריי (ס"א זכיסוי) ארזא. ד"ל עמים הר יקראו ע"י פרקמטיא של זבולון תגרי עובדי כוכבים באים אל ארצו והוא עומד על הספר והם אומרים הואיל

נביא – יהושע פרק א' א'-ו'

(א) וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן מִשְׁרַת מֹשֶׁה לֵּאמֹר: (א) והוה בטר דמית משה עבדא דיי ואמר יי ליהושע בר נון משמשוניה דמשה למימר:

(ב) מֹשֶׁה עֶבְדִּי מֵת וְעַתָּה קוּם עֲבֵר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה אֲתָה וְכָל הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: (ב) משה עבדי מית וכען קום עיבר ית ירדנא הדין את וכל עמא הדין לארעא דאנא יהיב להון לבני ישראל:

(ג) כָּל מְקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ בְּךָ רַגְלְכֶם בּוֹ לָכֶם נִתְּתִיו כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל מֹשֶׁה: (ג) כל אתרא דתדרך פרסת רגלכון ביה לכון יהבתה כמא דמלילית עם משה:

חק לישראל – פרשת וזאת הברכה יום ד'

- (ד) מִהַמְדַּבֵּר וְהַלְבֵּנוֹן הַזֶּה וְעַד הַנֶּהָר הַגָּדוֹל נְהַר פְּרַת כָּל אֶרֶץ הַחֲתִיִּים וְעַד הַיָּם הַגָּדוֹל מִבּוֹא הַשָּׁמֶשׁ יְהִיָּה גְבוּלְכֶם: (ד) מִמְדַּבְּרָא וּלְבִנּוּנָא הַדִּין וְעַד נַהֲרָא רַבָּא נַהֲרָא דְפַרְת כָּל אֶרֶע חֲתָאֵי וְעַד יַמָּא רַבָּא מַעֲלָנֵי שְׁמַשָּׁא יְהִיא תַחֲוּמִכּוּן:
- (ה) לֹא יִתִּיצֵב אִישׁ לִפְנֵיךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם מֹשֶׁה אֲהִיָּה עִמָּךָ לֹא אֲרַפֶּךָ וְלֹא אֶעֱזָבְךָ: (ה) לֹא יִתְעַדָּא אַנְשׁ קִדְמוֹךָ כָּל יְוִמֵי חַיִּיךָ כְּמָא דְהוּא מִיּוֹרֵי בְּסַעֲדִיָּה דְמֹשֶׁה כּוּן אַהוּי עִמָּךָ לֹא אֲשִׁבְקִינְךָ וְלֹא אֲרַחֲקִינְךָ:
- (ו) חֲזַק וְאַמְצֵ כִּי אֲתָה תִּנְחִיל אֶת הָעָם הַזֶּה אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לָתֵת לָהֶם: (ו) תְּקִיף וְעֵלֶם אַרְי אֶת תַּחֲסִין יֵת עִמָּא הַדִּין יֵת אַרְעָא דְקִיּוּמִית לְאַבְרָהָם לְמַתָּן לְהוֹפֵן:

רש"י

- (א) ויהי אחרי מות משה – מחובר על סדר התורה המסיימת בפטירת משה, וזה מחובר לה:
- (ב) משה עבדי מת – ואילו היה קיים, בו הייתי חפץ, ורבותינו דרשוהו (תמורה טז א) על שלשת אלפים הלכות שנתכתחו בימי אבנו של משה, ז"ל יהושע ושאל, אמר לו הקב"ה: משה עבדי מת, והתורה על שמו נקראת, לומר לך אי אפשר, לא וטורדן במלחמה:
- (ג) כל מקום אשר תדרך כף רגלכם – כיוצא בו נאמר למשה ושנינו בספרי (פי' עקב): אם ללמד על תחומי ארץ ישראל, הרי הוא אומר מהמדבר והלבנון הזה, אם כן למה נאמר אשר תדרך כף, אף חולה לארץ, משתכבשו
- את הארץ, כל מה שתכבשו מחולה לארץ יהיה קדוש ויהיה שלכם:
- (ד) מהמדבר והלבנון הזה – הוא מדבר קדש, מדבר אין שעל ידי אדום, שהיה במקצוע דרומית מזרחית ודרך שם נכנסו לארץ, שנאמר (במדבר כ טז): והנה אנחנו בקדש וגו', ומנין שהיא דרומית מזרחית, שנאמר (שם לד ג): והיה לכם פאת נגב ממדבר אין על ידי אדום. ועד הנהר הגדול נהר פרת – זה רחבה מדרום לפון. כל ארץ החתים – בכלל הזה. ועד הים הגדול מצד השמש – לארצה, מן המזרח למערב:
- (ו) חזק ואמץ – בדרך ארץ, כמה שהוא אומר: כי אתה תנחיל:

כתובים – תהילים פרק צז' ח'–יב' פרק צו' א'

- (ח) שְׁמַעְהָ וְתִשְׁמַח צִיּוֹן וְתִגְלַגֵּל בְּנֹת יְהוּדָה לְמַעַן מִשְׁפָּטֶיךָ יְהוָה: (ח) שְׁמַעְת וְחַדַּת כְּנִשְׁתָּא דְצִיּוֹן וְדְצִיּוֹן בְּנִתָּא דְבֵית יְהוּדָה מִן בְּגַלְל דְּנִיִּיךְ יֵי:
- (ט) כִּי אֲתָה יְהוָה עֲלִיּוֹן עַל כָּל הָאָרֶץ מֵאֵד נַעֲלִיתָ עַל כָּל אֱלֹהִים: (ט) אַרוּם אֵת הוּא יֵי עֲלָאָה עַל כָּל יִתְבֵי אַרְעָא לְחַדָּא אֲתַעֲלִית עַל כָּל דְּחַלִּיא:
- (י) אֲהַבֵּי יְהוָה שְׂנֵאוֹ רַע שִׁמְרֵ נַפְשׁוֹת חֲסִידָיו מִיַּד רְשָׁעִים יִצְיִלֵם: (י) רַחֲמֵיָא דֵיִי סְנוּ בֵישׁ מִטּוֹל דְּקִירִים נְטִיר נַפְשַׁת חֲסִידָיו מִן אִידִיהוֹן דְּרִשִׁיעֵי יַפְצִי אַנּוּן:
- (יא) אֹר זָרַע לְצִדִּיק וְלִישָׁרֵי לֵב שְׁמַחָה: (יא) נַהוּר דְּנַח וּמִטְמַר לְצִדִּיקֵיָא וְלַתְרִיעֵי לְבָא חֲדוּא:
- (יב) שְׁמַחוּ צְדִיקִים בִּיהוָה וְהוֹדוּ לְזִכְרֵ קִדְשׁוֹ: (יב) חֲדוּן צְדִיקֵיָא בְּמִימְרָא דֵיִי וְאוּדוּן לְדַכְרוּן שׁוּם קוּדְשִׁיָּה:

חק לישראל – פרשת וזאת הברכה יום ד'

(א) מִזְמוֹר שִׁיר לַיהוָה שִׁיר חֲדָשׁ בִּי נִפְלְאוֹת עֲשֵׂה הוֹשִׁיעָה לּוֹ יְמִינוּ וְזָרְעֵךָ
קָדְשׁוֹ: (א) תּוֹשַׁבַּחַת נְבוֹאָה שִׁבְחוּ קִדְמוֹת יְיָ שִׁבַּח חֲדָת אַרוֹם פְּרִישׁוֹן עַבְדֵי פְּרִיקַת לַיהוָה יְמִינֵיהָ וְאֶדְרַע שְׂכִינַת
קוֹדְשֵׁיהָ:

רָשׁ"י

(ח) מִשְׁפָּטִיד – נִקְמַתְךָ:
(יח) אֹרֶךְ זְרוּעֵי לְלִדְיָה – זְרִיעָה מִמַּסָּךְ מוֹכַנַת
לְלִמּוֹחַ לְהַסֵּךְ:

משנה – עדויות פרק ב'

(א) רַבִּי חֲנִינְיָא סָגַן הַכֹּהֲנִים הָעִיד אַרְבַּעַת דְּבָרִים. מִיְמֵיהֶם שָׁל כֹּהֲנִים לֹא
נִמְנָעוּ מִלְשָׁרוֹף אֶת הַבֶּשֶׂר שֶׁנִּשְׁטָמָא בְּוֹלַד הַטְּמֵאָה עִם הַבֶּשֶׂר שֶׁנִּשְׁטָמָא בְּאֵב
הַטְּמֵאָה אֶף עַל פִּי שְׁמוֹסִיפִין טְמֵאָה עַל טְמֵאָתוֹ. הוֹסִיף רַבִּי עֲקִיבָא,
מִיְמֵיהֶם שָׁל כֹּהֲנִים לֹא נִמְנָעוּ מִלְהַדְלִיק אֶת הַשֶּׁמֶן שֶׁנִּפְסַל בְּטָבוּל יוֹם בְּיָד
שֶׁנִּשְׁטָמָא בְּטָמָא מֵת אֶף עַל פִּי שְׁמוֹסִיפִין טְמֵאָה עַל טְמֵאָתוֹ:

רַע"ב – (א) רַבִּי חֲנִינְיָא סָגַן הַכֹּהֲנִים הָעִיד.
מִלְשָׁרוֹף אֶת הַבֶּשֶׂר שֶׁנִּשְׁטָמָא בְּוֹלַד הַטְּמֵאָה –
בְּוֹלַד שָׁל וְלִדְקָאֵר הַבֶּשֶׂר שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי
שֶׁנִּשְׁטָמָא בְּוֹלַד שָׁל וְלִדְקָאֵר שֶׁנִּשְׁטָמָא בְּוֹלַד שָׁל
וְנִשְׁטָמָא הוּא שְׁלִישִׁי. לֹא נִמְנָעוּ מִלְשָׁרְפוֹ עִם
הַבֶּשֶׂר שֶׁנִּשְׁטָמָא בְּאֵב הַטְּמֵאָה שֶׁהוּא רִאשׁוֹן
לְטוֹמָא. וְכַשְׁנֹגַע זֶה הַבֶּשֶׂר שֶׁהוּא מִתְחַלֵּה
שְׁלִישִׁי בְּבֶשֶׂר שֶׁנִּשְׁטָמָא בְּאֵב הַטְּמֵאָה חוֹזֵר
לְהוֹיֵת שְׁנֵי שֶׁהֵי נִגַע בְּרִאשׁוֹן וְנִשְׁטָמָא שְׁנֵי.
וְנִמְנָעוּ מִלְשָׁרְפוֹ עַל טוֹמָאָה עַל טוֹמָאָה.
דְּמַעֲקָרָא שְׁלִישִׁי. וְהַשְׁתָּא שְׁנֵי. וְאֶף עַל פִּי כֵן
לֹא נִמְנָעוּ מִלְשָׁרְפוֹ עִם חֲמוֹר מִמְנָה דְּהוּאִיל
וְאֶף זֶה הַקֵּל לְשָׂרִיפָה עוֹמֵד לֹא חָסוּ אִם
מִטְּמָאִים אֲוֹתוֹ יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהוּא. וְאֶף עַל פִּי
שְׁאִין אוֹכֵל מִטְּמָא אוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה שֶׁנִּשְׁטָמָא
בְּטוֹמָא אוֹכֵל מִטְּמָא הוּא. הוּא טְמָא. וְאִין
מִטְּמָא אוֹכֵל כִּיּוֹלָא בּוֹ. מִ"מ רַבָּן גְּזַר שֶׁהוּא
אוֹכֵל מִטְּמָא אוֹכֵל: הַשְּׁמֵן – שָׁל תְּרוּמָה
שֶׁנִּפְסַל בְּטָבוּל יוֹם הוּא שְׁלִישִׁי לְטוֹמָא.
לְטָבוּל יוֹם הוּא פּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה מִן

(ב) אָמַר רַבִּי חֲנִינְיָא סָגַן הַכֹּהֲנִים, מִיְמֵי לֹא דָאִיתִי עוֹד יוֹצֵא לְבֵית הַשְּׁרָפָה.
אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, מִדְּבָרָיו לְמַדְּנָה, שֶׁהִמְפִּישִׁיט אֶת הַבְּכוֹר וְנִמְצָא טְרָפָה,

חק לישראל – פרשת וזאת הברכה יום ד'

שִׂיאֹתָיו הַפְּהִינִים בְּעוֹרוֹ. וְחֻכְמִים אֹמְרִים, לֹא רָאִינוּ אִינוּ רְאִיהָ, אֶלָּא יוֹצֵא לְבֵית הַשְּׂרָפָה:

טרפתו עד לאחר הפשט. התירתו שחיטתו והפשטו לעורו כאילו נזרק למו במקדש: יאותו הכהנים בעורו – ואינו נשרף: אין לא ראינו ראייה – שמה לא אירע צימיו שימלא טרפה לאחר הפשט ואם אירע ושרפוהו. הוא לא ראה: אלא יאל לבית השריפה – הואיל וקודם הפשט בא. והלכה כר"ע בצכור בעל מוס כשהתירו מומחה. אבל לא התירו מומחה. לא. והלכה כחכמים בצכור תמים בצכר בקצורה. ועור בצרפה:

רע"ב – (ב) לא ראיתי עור יונא לבית השרפה – לאחר שהפשט אם נמלאת טרפה אף על פי שפסול זה היה צו קודם הפשט. הואיל ולא ניכר אלא לאחר הפשט: שהמפשיט את הצכור ונמלא טרפה – הא קמ"ל ר"ע דאפילו צכור בעל מוס הנשחט במדינה על מומו ולא התירו הכתוב אלא באכילה. כדכתיב (דברים טו) בשעריך תאכלנו. אבל אם מת עורו אסור וטעון קבורה. ואשמועינן ר"ע דהיכא ללא הוכר

(ג) אף הוא העיד על כפר שהיה בצד ירושלים, והיה בו זקן אחד והיה מלווה לכל בני הכפר וכותב בכתב ידו ואחרים חותמים, ובא מעשה לפני חכמים והתירו. לפי דרכך אתה למד, שהאשה בותבת את גטה והאיש בותב את שוברו, שאין קיים הגט אלא בחותניו, ועל מחט שנמצאת בבשר, שהסבין והידים טהורות והבשר טמא. ואם נמצאת בפרש, הכל טהור:

יש לה לענין טומאה. וספק טומאה ברשות הרבים ספקו טהור והבשר טמא דולאי נגעה בו טומאה. ומתני' איירי בזהמת קדשים שהעצירה בנהר סמוך לשחיטתה ועדיין משקה טופח עליה שהוכשר הבשר לקבל טומאה באותן המים דאי לאו הכי לא היה הבשר טמא ואף על פי שרוחלים אותם בבית המטבחים בעזרה לכל משקה בית מטבחי' דכן. ואין מכשירין את הבשר לקבל טומאה ואי קשיא היאך הבשר טמא והידים טהורים. והלא אוכלין טמאין מטמאין את הידים מדרבנן. הא לא קשיא מידי דק"ל אין טומאת ידים במקדש שכשגזרו על טומאת ידים לא גזרו בה במקדש:

רע"ב – (ג) וכותב בכתב ידו – שטר חוב על הלוה: ואחרים חותמים – עדים כשרים היו חותמים על השטר: והתירו – ואף על פי שכותב השטר. הוא המלוה. ונוגע בעדותו: שהאשה כותבת את גיטה – ועדים כשרים חותמים בו: את שוברו – שטר מחילה שמחלה לו אשתו על כתובתה: שאין קיום הגט אלא בחותמיו – העדים החתומים על הגט הם עיקר סבת קיום הגט הלכך כשהעדים כשרים חתומים בו כשר אף על פי שהוא כתב יד האשה: ועל מחט – שידוע בה שנטמאת במת. ונמלאת בצכר הקדש כשהתכו אותו בעזרה וספק אם נגע בה הסבין והאלד אם לאו. הסבין והאלד טהורין לספק טומאה ברשות הרבים היא שהעזרה לין רשות הרבים

(ד) שלשה דברים אמר רבי ישמעאל לפני חכמים בפרם ביבנה. על ביצה טרופה שהיא נתונה על גבי ירק של תרומה, שהיא חבורה. ואם הייתה כמין בובר, אינה חבורה. ועל שבלת שבקציר וראשה מגיע לקמה, אם נקצרה עם הקמה, הרי היא של עניים. ועל גנה קטנה שהיא מקפת ערים, אם יש בה כמלא בוצר וסלו מכאן ומלא בוצר וסלו מכאן, תזרע. ואם לאו, לא תזרע:

רע"ב – (ד) ככרם – שהיו יושבין שורות שורות של חכמים ככרם זו הגטוע שורות בקערה שנתערבה החלבון והחלמון יחד

חק לישראל – פרשת וזאת הברכה יום ד'

ומודלות ושוככות על גבי כלונסות או על גבי גדר קוריות ערים לשון על ערש יאועי: אם יש בו כמלח צורר וסלו – אם הגנה גדולה כשעור שיעמוד זה צורר הענבים עם סלו שמכניס הענבים לחוכו כשהוא מלקט הענבים מכל לדדי הערים: תזרע – הגנה. והוא שירחיק הזרע מן הגפנים כדי עבודת הכרם שהם ו' טפחים לכל רוח וזרע השאר: ואם לאו – שאין הגנה גדולה כל כך: לא תזרע – ואף על פי שמרחיק כדי עבודת הכרם מפני שהזרע נראה עם הכרם כאילו הם כלאים:

(ה) שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אָמְרוּ לְפָנַי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל, וְלֹא אָמַר בְּהֵם לֹא אֲסוּר וְהַתֵּר, וּפְרָשְׁרֵי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן מִתְיָא. הַמְפִּיס מִרְסָא בְּשִׁבְתָּ, אִם לַעֲשׂוֹת לָהּ פָּה, חִיב, וְאִם לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה לְחָה, פְּטוּר. וְעַל הַצֵּד נָחַשׁ בְּשִׁבְתָּ, אִם מִתְעַסֵּק שְׁלֹא יִשְׁכַּנּוּ, פְּטוּר. וְאִם לְרַפּוּאָה, חִיב. וְעַל לְפָסִין אִירוֹנִיּוֹת, שֶׁהֵם טְהוּרוֹת בְּאֵהָל הַיָּמִת וְטִמְאוֹת בְּמִשְׁאֵה הָזָב. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן צְדוּק אָמַר, אִף בְּמִשְׁאֵה הָזָב, טְהוּרוֹת, מִפְּנֵי שְׁלֹא נִגְמְרָה מְלֹאכְתָּן:

והוא נעשה שני כלים: טהורות באהל המת – כל זמן של אחתהוה. לכלי חרס אין מקבל טומאה מגבו אלא מאוירו. כדכתיב (במדבר יט) וכל כלי פתוח. דרך פתחו מיטמא ואינו מיטמא מגבו והאי אין לו אויר: וטמאות במשא הזב – בטומאת היסט שאם נתלטלו או נתגעעו ממס' הזב. טמאים אף על פי שאין להם אויר: מפני שלא נגמרה מלאכתן – דחתיכי שחתיכין אותן באמצען זו היא גמר מלאכתן ואין הלכה כר"א בר דוק. אלא לבזבזן בבזבזן הוא גמר מלאכתן הלכך מיטמאות במשא הזב אפילו קודם שחלקן:

(ו) שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל וְלֹא הוֹדָה לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא. הַשּׁוּם וְהַבֶּטֶר וְהַמְלִילוֹת שֶׁרֶסֶקוֹן מִבְּעוֹד יוֹם, שֶׁרַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל אָמַר לֹא יִגְמוּר:

אפילו יסחוט ליכא איסורא לאורייתא. משום דמשקים אתו ממילא: לא יגמור – כדי לאכול לאחר שקדש היום. לאסורין כשאר משקים שזבו. והלכה כר' ישמעאל:

(ז) שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אָמְרוּ לְפָנַי רַבִּי עֲקִיבָא, שְׁנַיִם מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר וְאֶחָד מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. שְׁנַיִם מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר, יוֹצֵאת אִשָּׁה בְּעִיר שֶׁל זָהָב,

ונחונה ע"ג הירק. ונגע טבול יום צביצה אף על פי שהוא חולין דאין שייך תרומה צביצה וטבול יום אינו פוסל בחולין אפ"ה הוא חזור ונפסל הירק כאלו נגע בו: אם היה כמין כובע – שנתנפחה הצביצה ונעשית כמין כובע על הירק וחלולה תחתיה: שכולת שזקאי – שייך בקליפתו שכולת אחת שלא קצר. וראש אותה שכולת מגיע לקמה: אם נקצרה – אם אותה שכולת נקצרת עם הקמה הרי היא של בעל הבית. שהקמה מצילתה ללא קרינן זה לא תשזב לקחתו: ואם לאו – הרי זו שזכה. והוא לעניים: ערים – חמש גפנים הנטועות

רע"ב – (ה) ופרשן רבי יהושע – אימתי חיבי. ואימתי פטור: אם לעשות לה פה חיבי – משום בונה: ואם להוליא ממנו לחה פטור – דמלאכה שא"ל לגופה היא שהפתח היא המלאכה. וזו א"ל להיות לה פתח מעכשיו. ואין כאן אלא איסורא דרבנן ומשום לערעל לא גזור. והוי פטור ומוחק: אם מתעסק שלא ישכנו פטור – דא"ל לגופו של דבר הנגזר. ואם היה יודע שיעמוד ולא ישכנו. לא היה ד. ובהאי נמי לא גזרו רבנן. והוי פטור ומוחק: לפסין אירוניות – כלי חרס סתומים עשויין כמין כדור חלול מצפנים. ולאחר שמלכנים אותן בכבשן. חותכים אותן באמצע

רע"ב – (ו) מלילות – שכולים שלא בשלו כל כרכן וטוענן באבנים ומשקה זב מהן וטובל בו: יגמור – מאחר שרסקו וכתתו מערב שבת. יגמור ויאכל בשבת. ולא דמי למשקים שזבו שאסורין גזירה שמה יסחוט. להכא

חק לישראל – פרשת וזאת הברכה יום ד'

ומפריחי יונים פסולים לעדות. ואחד משום רבי יהושע, השרץ בפי חלדה ומהלכת על גבי כפרות של תרומה, ספק נגע ספק לא נגע, ספקו טהור:

להביא יונים לבית בעליה ויש בהן גזל משום דרכי שלום. ולא גזל גמור: ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור – משום לטומאה עוברת היא ואינה נחה במקום. הלכך ספיקו טהור ואפילו ברשות היחיד:

רע"ב – (ז) עיר של זהב – עטרת זהב עשויה כמין עיר אורת ירושלים. ולא חיישין למלא שלפא ומחויא ואחיא לאחויי ארבע אמות ברשות הרבים: ומפריחי יונים – מין ממני השחוק אם תקדים יונתך ליונתי אתן לך כך וכך. פי' אחר שמגדל יונה מלומדת

(ח) שלשה דברים אמר רבי עקיבא, על שנים הודו לו ועל אחד לא הודו לו. על סנדל של סידים, שהוא טמא מדרס. ועל שירי תנור ארבעה. שהיו אומרים שלשה. והודו לו. ועל אחד לא הודו לו, על פסא שנטלו שנים

מחפוייו זה בצד זה, שרבי עקיבא מטמא וחכמים מטהרין:

אוחו צטיט על גבי קרקע. ורלפת הקרקע היא תחתיתו של תנור: שנים מחפוייו – מן הלוחות העשויות למוסב: שרבי עקיבא מטמא – דסבר אף על פי שאינו ראוי לישיבה הוא ראוי לקבל רמונים וטמא משום כלי קבול: וחכמים מטהרין – דסברי הואיל ועיקרו לישיבה עבד ולא לבית קבול. כיון שנתבטל העיקר שבעבורו נעשה נתבטל הטפלה ואינו מטמא אפילו משום כלי קבול והלכה כחכמים:

רע"ב – (ח) סנדל של סידים – מנעול של עץ שנועלן ברגליהם המתעסקים בסיד להגן על רגליהם שלא ישרפו בסיד. ואם נעל אותו הזב טמא מדרס: ועל שירי תנור ארבעה – אם היה גדול הרבה ונטמא. ואחר כך נשבר. לא נטהר עד שלא יהיה בצביון גבוה ארבעה. ולעולם שבריו מקבלים טומאה כאילו היה שלם. עד שיהיה השבר פחות מגובה ארבעה. וסתם תנור שצמסנה עשוי כמין קדירה גדולה שאין לה שוליים ומחצתיו

(ט) הוא היה אומר, האב זוכה לבן, בנוי, ובבית, ובעשר, ובחכמה, ובשנים, ובמספר הדורות לפניו והוא הקץ, שנאמר (ישעיה מא) קרא הדורות מראש, אף על פי שנאמר (בראשית טו) ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה, ונאמר (שם) ודור רביעי ישובו הנה:

לפניו – פעמים שהקדוש ברוך הוא מצטיח לאב לעשות טובה לזרעו לדור שלישי או לדור רביעי. והאב זוכה לאותו הדור שתהא להם אותה הטובה. והוא הקץ שקצב הקדוש ברוך הוא לאותו דבר שיהיה לזמן פלוני ולדור פלוני כמו ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה ודור רביעי ישובו הנה הרי מספר הדורות שהוא דור רביעי הוא הקץ של ארבע מאות שנה:

רע"ב – (ט) האב זוכה לבן וכו' – לפי שקרוב טבע הבן להיות דומה לטבע האב. והגוי. והכהן. והחכמה. והשנים. אם זוכה בהן מתחלת ילדותו כפי טבעו. והעושר אם מורישו לבנו. וחכמה לאמרינן הכא היא הסברא הישרה והיא באדם כפי טבעו. והשנים. אריכות הימים. ול"נ שאם אדם זוכה הוויין ליה צנים נאים בעלי כח בעלי חכמה עשירים ומארכי ימים: ובמספר הדורות

(י) אף הוא היה אומר חמשה דברים של שנים עשר חדש. משפט דור המבול, שנים עשר חדש. משפט איוב, שנים עשר חדש. משפט המצריים, שנים עשר חדש. משפט גוג ומגוג לעתיד לבוא, שנים עשר חדש. משפט רשעים בגיהנם, שנים עשר חדש, שנאמר (ישעיה סו) והיה מדי חדש

חק לישראל – פרשת וזאת הברכה יום ד'

בְּחֻדְשׁוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן גּוּרִי אָמַר, מִן הַפֶּסַח וְעַד הָעֵצָרָת, שֵׁנְאָמַר וּמְדֵי שֶׁבֶת בְּשִׁבְתָּו:

פסח לאיקרי שבת לכתוב (ויקרא כג) וספרתם לכם ממחרת השבת וגו' עד ערכת שהוא ממחרת השבת השביעית ילא מגיהנס ויבא להשתחוות:

רע"ב – (ו) שנאמר והיה מדי חדש בחדשו – כשיבא חדש באתו חדש שמת בו ילא מגיהנס. ויבא להשתחוות לפני ה': שנאמר ומדי שבת בשבתו – כלומר לאחר שיהיה בניהנס כ"כ ימים כמו שיש מיום ראשון של

גמרא – עבודה זרה דף עה' ע"ב

תנא וכולן צריכין טבילה בארבעים סאה מנהני מילי אמר רבא דאמר קרא כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר הוסיף לך הכתוב טהרה אחרת תני בר קפרא מתוך שנאמר במי נדה שומע אני שצריך הזאה שלישי ושביעי תלמוד לומר אך חלק אם כן מה תלמוד לומר במי נדה מים שנדה טובלת בהן הוי אומר ארבעים סאה.

תנו רבנן הלוקח כלי תשמיש מן העובדי כוכבים דברים שלא נשתמש בהן מטבילין והן טהורין דברים שנשתמש בהן ע"י צונן כגון כוסות וקתוניות וצלוחיות מדיחין ומטבילין והם טהורין דברים שנשתמש בהן ע"י חמין כגון היורות הקומקמוסון ומחמי חמין מגעילין ומטבילין והן טהורין דברים שנשתמש בהן ע"י האור כגון השפודין והאסכלאות מלבנן ומטבילין והן טהורין וכולן שנשתמש בהן עד שלא יטביל ושללא יגעיל ושללא ילבן תני חדא אסור ותניא אידך מותר לא קשיא הא כמאן דאמר נותן טעם לפגם אסור הא כמאן דאמר נותן טעם לפגם מותר ולמאן דאמר נותן טעם לפגם מותר גיעולי עובדי כוכבים דאסור רחמנא היכי משכחת לה אמר רב חייא בריה דרב הונא לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא דלאו נותן טעם לפגם הוא מכאן ואילך לישתרי גזירה קדירה שאינה בת יומא:

קש"י על הגמרא

תעבירו באש וטהר דבעי הגעלה היכי משכחת לה: בת יומא – שבישל זה עובד כוכבים היום אבל בישל זה אחרת כזר הפיג זה טעמו בלינת לילה ושוב כשפולטו בתשקיל אחר אינו אלא לפגם: מכאן ואילך לישתרי – אף לכתחלה:

תנא וכולן – אף הנגעלים והמלוצנים: כל דבר אשר יבא באש – שנשתמשו בו בני מדין על ידי האור תעבירו באש כעין בזלעו לאיסור יפליטנו כדאמרן בזלעו כד פולטו: וטהר – קרא יתירא הוא האי וטהר: במי נדה יתחטא – בכלי מדין כתיב: גיעולי עובדי כוכבים לאסור רחמנא – במדין לכתוב

חק לישראל – פרשת וזאת הברכה יום ד'

זוהר – אמור דף קד' ע"א

וְאָמַר רַבִּי אֲבָא, אֲבָרְהֵם, כָּל יוֹמוֹי הוּוּה קָאִים בְּפִרְשֵׁת אוֹרְחִין, לְזַמְנָא אוֹשְׁפִיזִין, וּלְתַקְנָא לֹון פְּתוּרִי, הַשְׁתָּא, דְּמוֹמְנִין לִיה, וּלְכַלְהוּ צְדִיקֵינָא, וּלְדוֹד מְלָפָא, וְלֹא יְהִיבִין לֹון חוּלְקִיהוֹן, אֲבָרְהֵם קָאִים מִפְּתוּרָא, וְקָרִי, (במדבר טז) סוּרוּ נָא מֵעַל אֱהֲלֵי הָאֲנָשִׁים הַרְשָׁעִים הָאֵלֶּה. וְכַלְהוּ סְלָקִין אֲבַתְרִיהָ. יִצְחָק אָמַר, (משלי יג) וּבִטָּן רְשָׁעִים תַּחֲסֹר. יַעֲקֹב אָמַר, (משלי כג) פִּתְרָךְ אֲכַלְתָּ תַקִּיאָנָה. וְשָׂאָר כָּל צְדִיקֵינָא אֲמַרִי, (ישעיה כח) כִּי כָּל שְׁלַחְנוֹת מְלָאוּ קִיא צוּאָה בְּלֵי מְקוּם:

דְּוֹד מְלָפָא אָמַר, (חסר כאן) וְאֲשָׁלִים דִּינְוִי, דְּכַתִּיב, (שמואל א כה) וַיְהִי כַעֲשֶׂרֶת הַיָּמִים וַיִּגּוֹף יְיָ אֶת נֹבֵל וַיָּמָת. מֵאִי קָא מֵיִרְי. בְּגִין דְּדוֹד שָׂאָל לְנֹבֵל, וְאֲתַעֲבִיד לִיה אוֹשְׁפִיזָא, וְלֹא בָּעָא. וְדָא זְמִין לִיה, וְלֹא יֵהֵב לִיה חוּלְקָא, וּבְאִינוֹן עֲשָׂרָה יוֹמִין דְּדוֹד מְלָפָא דָאִין עֲלָמָא, אֲתַרְדּוּן עֲלִיה הַהוּא בְּרַ נֶשׁ דְּאֲשָׁלִים לִיה בֵּישׁ יִתִיר מְנַבְּל:

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר (בגין כך) אוֹרִייתָא לָא אֲטַרַח עֲלִיה דְּבַר נֶשׁ יִתִיר, אֶלָּא כְּמָה דְּיָכִיל, דְּכַתִּיב, (דברים טז) אִישׁ כְּמַתְנַת יָדוֹ וְגוֹ'. וְלֹא לִימָא אִינִישׁ אָכּוּל וְאֲשָׁבַע וְאֲרֹוֹי בְּקַדְמִיתָא, וּמָה דִּישְׁתָּאָר אֲתוֹן לְמַסְכְּנֵי, אֶלָּא רִישָׁא דְּכָלָא דְּאוֹשְׁפִיזִין הוּא, וְאִי חֲדֵי לְאוֹשְׁפִיזִין וְרוּי לֹון, קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חֲדֵי עַמִּיָּה, וְאֲבָרְהֵם קָרִי עֲלִיה, (ישעיה נח) אֲזַ תַּתְעַנֵּג עַל יְיָ וְגוֹ'. וַיִּצְחָק קָאֲרִי עֲלִיה, (ישעיה נד) כָּל כְּלֵי יוֹצֵר עֲלֶיךָ לֹא יִצְלַח. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, הָאִי, דְּוֹד מְלָפָא אָמַר לִיה, בְּגִין דְּכָל זַיִינִין דְּמְלָפָא, וְקָרְבִין דְּמְלָפָא, בִּידוּי דְּדוֹד אֲתַפְקֵדוּ, אֲבָל יִצְחָק קָאֲמַר, (תהלים קיב) גִּבּוֹר בְּאָרְצָא יִהְיֶה זֶרְעוֹ וְגוֹ', הוֹן וְעוֹשֵׁר וְגוֹ':

יַעֲקֹב אָמַר, (ישעיה נח) אֲזַ יִבְקַע כְּשַׁחַר אוֹרְךָ וְגוֹ', שָׂאָר צְדִיקֵינָא אֲמַרִי, (ישעיה נח) וְנָחַךְ יְיָ תַמִּיד וְהַשְׁבִּיעַ וְגוֹ', דְּוֹד מְלָפָא אָמַר, (ישעיה נד) כָּל כְּלֵי יוֹצֵר עֲלֶיךָ לֹא יִצְלַח, דְּהָא הוּא עַל כָּל זַיִינֵי עֲלָמָא אֲתַפְקֵד. זַפְּאָה חוּלְקִיָּה דְּבַר נֶשׁ, דְּזָכִי לְכָל הָאִי. זַפְּאָה חוּלְקִיָּהוֹן דְּצְדִיקֵינָא, בְּעֲלָמָא דִּין, וּבְעֲלָמָא דְּאֲתִי, עֲלִיָּהוּ כְּתִיב (ישעיה ס) וְעַמּוֹךְ כָּלֵם צְדִיקִים וְגוֹ':

הלכה – הרמב"ם הלכות ברכות פרק ז'

(יא) גמרו מלאכול מסלקין את השולחן ומכבדין את המקום שאכלו בו ואח"כ נוטלין את ידיהם שמא ישיירו שם פירורין שיש בהן כזית שאסור להלך בהן ולרחוץ עליהן אבל פירורין שאין בהן כזית מותר לאבדן ביד:

(יב) הביאו להם מים לנטילה כל שמברך ברכת המזון הוא נוטל ידיו תחלה כדי שלא ישב הגדול וידיו מזוהמות עד שיטול אחר ושאר הסועדין נוטלין ידן בסוף זה אחר זה

חק לישראל – פרשת וזאת הברכה יום ד'

ואין מכבדין בדבר זה שאין מכבדין בידים מזוהמות ולא בגשרים ולא בדרכים אלא בפתח הראוי למזוזה ובשעת כניסה:
 (יג) גמרו ליטול ידיהן ונגבו ידיהן וברכו ברכת המזון והביאו את המוגמר מי שבירך ברכת המזון הוא מברך על המוגמר וכולן עונין אמן:

לע"נ

זאב ואיים בן שרה, גר גבריאל בן סוזן, דניאלה פורטונה בת רזל, צדיקה בת שרה ז"ל.